

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม ในจังหวัดเชียงใหม่*

วิธ: เลิศอุวส

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์นโยบายและรูปแบบการแก้ปัญหาของรัฐที่มีต่อเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมก่อนและหลังเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในจังหวัดเชียงใหม่หลังเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน และกำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในจังหวัดเชียงใหม่หลังเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) การจัดทำเวทีสนทนากลุ่ม (focus group) และการตรวจทานงานวิจัย (verification)

ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในจังหวัดเชียงใหม่หลังเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน คือ **PMCAT Model** ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาพิจารณาใน 5 มิติ ดังนี้

P=Public Sector Dimension (มิติภาครัฐ) หมายถึง มิติที่พิจารณาถึงภาครัฐใน 2 แนวทางหลัก ได้แก่ การมีนโยบายที่ชัดเจน ทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งการปรับมุมมองและทัศนคติของภาครัฐที่มีต่อสถานการณ์กระเทียมและเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม และการเน้นการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมและผู้มีส่วนได้เสียอื่นในทุกขั้นตอนของวงจรรายนโยบาย

M=Middleman Dimension (มิติพ่อค้าคนกลาง) หมายถึง มิติที่พิจารณาถึงพ่อค้าคนกลางว่าด้วยแนวทางการสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นแก่พ่อค้าคนกลาง

C=Consumer Dimension (มิติผู้บริโภค) หมายถึง มิติที่พิจารณาถึงผู้บริโภครายย่อยว่าด้วยแนวทางการเพิ่มการรับรู้ให้กับผู้บริโภค เพื่อนำไปสู่การมีทัศนคติและค่านิยมต่อกระเทียมไทยในเชิงบวก

A=Agriculturist Dimension (มิติเกษตรกร) หมายถึง มิติที่พิจารณาถึงเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมใน 3 แนวทางหลัก ได้แก่ การสร้างให้เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมที่เข้มแข็ง การสร้างองค์ความรู้ว่าด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริกับเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม และการสร้างกระบวนการเรียนรู้กับเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม

T=Transformer Dimension (มิติผู้แปรรูป) หมายถึง มิติที่พิจารณาถึงผู้แปรรูปว่าด้วยแนวทางการสร้างแรงจูงใจผู้แปรรูปให้เพิ่มสัดส่วนในการรับซื้อกระเทียมไทย

* ดุษฎีนิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

Abstract

The purpose of this research is to analyze public policy and state's resolution model related to garlic agriculturist before and after the ASEAN-China Free Trade Agreement, to analyze problems and obstacles which have affected strong reinforcement to garlic agriculturist in Chiang Mai province after ASEAN-China Free Trade Agreement, and to present model for strengthening the profession of garlic agriculturist in Chiang Mai province after ASEAN-China Free Trade Agreement. Documentary studies, in-depth interview, focus group, and verification are the methods used in this qualitative research.

The research indicates that to achieve the given objective, the appropriate model for strong reinforcement to garlic agriculturist in Chiang Mai province after ASEAN-China Free Trade Agreement is the key factor of success. The researcher introduced "**PMCAT Model**" with the interpretation as follows:

P=Public Sector Dimension: Dimension which has been considered to public sector in two main approaches as obvious policy making with earnest and continuous implementation as well as attitude adjustment of public sector toward garlic agriculturist and emphasis on participation of garlic agriculturist as well as stakeholders in every step of public policy cycle.

M=Middleman Dimension: Dimension which has considered middleman as public mind creation.

C=Consumer Dimension: Dimension which has been considered as perception increase for consumer toward positive attitude and value in Thai garlic.

A=Agriculturist Dimension: Dimension which has been involved with garlic agriculturist in three main approaches as strength creation for garlic agriculturist integration, knowledge creation for garlic agriculturist in philosophy of the "Sufficiency Economy" and "New Theory" of His Majesty King Bhumibol Adulyadej, and learning process creation for garlic agriculturist.

T=Transformer Dimension: Dimension which has been considered as motivation creation for transformer to increase proportion in Thai garlic trade.

คำสำคัญ

รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็ง เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมจังหวัดเชียงใหม่ เขตการค้าเสรีอาเซียน

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันได้รับการเรียกขานว่าเป็นโลกยุคโลกาภิวัตน์ (globalization) มีวิวัฒนาการเริ่มต้นจากเมื่อครั้งยุคจักรวรรดิอาหรับ (Arab empire) และยุคจักรวรรดิมองโกล (Mongol empire) สืบเนื่องมาถึงยุคแห่งการล่าอาณานิคมในช่วงศตวรรษที่ 16 และ 17 ช่วงศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็นยุคแห่งการปฏิวัติอุตสาหกรรม และช่วงศตวรรษที่ 19 ถึงปัจจุบัน ที่ความเป็นเสรีนิยม (liberalization) ส่งผลให้มีการก่อตั้งองค์การสากลระหว่างประเทศในปี ค.ศ. 1995 คือ "องค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO)"

ประเทศสมาชิก WTO ทุกประเทศต้องปฏิบัติและเข้าเป็นภาคีของความตกลงต่าง ๆ ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่มีการก่อตั้งองค์การการค้าโลกในปี พ.ศ. 2538 ความตกลงเหล่านี้เป็นพันธกรณีพหุภาคี (multilateral obligations) ซึ่งมีอุปสรรคและข้อจำกัดหลายประการ ส่งผลให้ประเทศสมาชิก WTO หันมาทำเขตการค้าเสรีระดับทวิภาคี (Bilateral Free Trade Area: BFTA) ซึ่งนิยมเรียกสั้น ๆ ว่า FTA อันมีความเป็นรูปธรรมมากกว่าและรวดเร็วกว่าการเปิดเสรีในกรอบ WTO

นอกจากนี้การที่จีนเข้าเป็นสมาชิก WTO ได้เป็นผลสำเร็จในปี พ.ศ. 2544 หลังจากเพียรพยายามมา 15 ปี ซึ่งทำให้จีนมีสิทธิทำเทียมกับประเทศสมาชิกเดิม ส่งผลให้เกิดความหวั่นเกรงต่อศักยภาพการแข่งขันของจีน ดังนั้นประเทศขนาดเล็กต่าง ๆ จึงต้องปรับนโยบายทางการค้าและกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจใหม่ เพื่อรวมเขตเศรษฐกิจและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันต่อรองกับประเทศใหญ่กว่า การทำ FTA ของประเทศไทยเองถือเป็นการดำเนินนโยบายปรับตัวตามกระแสโลกาภิวัตน์ (ยุทธศาสตร์การจัดทำ FTA ของไทย, 2551)

เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2545 ประเทศไทยและสมาชิกในกลุ่มอาเซียนได้ลงนามกรอบความตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน-จีน (Framework Agreement on ASEAN-China Comprehensive Economic Cooperation) เพื่อเป็นกรอบและแนวทางสำหรับการเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ที่ครอบคลุมทั้งเรื่องการเปิดเสรีการค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุน และความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่าง ๆ

ในเวลาต่อมาจนถึงปีทีไทยต้องปฏิบัติตามกรอบความตกลงอาเซียน-จีน พ.ศ.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้เดินทางไปเยือนจีนเมื่อวันที่ 18-19 กุมภาพันธ์ 2546 โดยเข้าพบนายจู หรง จี นายกรัฐมนตรีจีน จนกระทั่งมีการลงนามเปิดเสรีในลักษณะเปิดเสรีล่วงหน้ายิ่งขึ้นไปอีกในสินค้าพิกัดศุลกากร 07 และ 08 คือ ผักและผลไม้ เนื่องจากไทยและจีนเห็นศักยภาพด้านการค้าระหว่างกันในสินค้า ทั้งสองฝ่ายจึงได้เห็นชอบและร่วมลงนามในความตกลงเร่งลดภาษีสินค้าผัก และผลไม้ระหว่างไทย-จีน เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2546 โดยให้นำสินค้าในสองหมวดนี้มาเร่งลดภาษีระหว่างกันก่อนประเทศอาเซียนอื่น ๆ และให้ลดอัตราภาษีให้เหลือ 0% ภายในวันที่ 1 ตุลาคม 2546 ซึ่งต่อมาสิงคโปร์ได้เข้าร่วมลงนามในความตกลงนี้ด้วย

กระเทียมเป็นหนึ่งในสินค้าเกษตรประเภทผักที่มีการลดภาษีนำเข้าในโควตาเหลือ 0% ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2546 เป็นต้นมา โดยกำหนดปริมาณโควตาการนำเข้าไว้ที่ 65 ตัน สำหรับการนำเข้านอกเหนือจากโควตาคำหนดให้เสียภาษีการนำเข้าที่ร้อยละ 57 ตามเงื่อนไขของ WTO

เมื่อไทยเปิดเสรีทางการค้ากับจีน กระเทียมราคาถูกจากจีนได้รับการนำเข้ามายังไทยเป็นจำนวนมาก จากการศึกษาของกรมการค้าต่างประเทศระบุว่าราคานำเข้ากระเทียมจากจีนมีราคาเฉลี่ย 5.79 บาท ซึ่งมีราคาพอ ๆ กับต้นทุนการผลิตกระเทียมของไทย ส่งผลให้เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมไทยตกอยู่ในฐานะที่ลำบากมากขึ้น กระเทียมจีนถือว่ามีความได้เปรียบกระเทียมไทย เพราะมีต้นทุนการผลิตถูกกว่ามาก ขณะที่ผู้ปลูกกระเทียมไทยต้องลงทุนกับปัจจัยการผลิตที่สูงมาก ราคากระเทียมจีนที่ขายในตลาดเชียงของ จ. เชียงราย ในช่วงเดือนธันวาคม เพียงกิโลกรัมละ 35 บาท แต่กระเทียมไทยมีราคาสูงถึงกิโลกรัมละ 50 บาท มีผลทำให้ผู้บริโภคไทยโดยเฉพาะร้านอาหารเป็นจำนวนมากลดต้นทุนการผลิตด้วยการหันไปใช้กระเทียมจีนปรุงอาหาร แม้ว่ารสชาติกระเทียมจีนสู้ของไทยไม่ได้ก็ตาม ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรจากเดิมก่อนเปิดเสรีกับจีน ระบุว่าราคากระเทียมแห้งใหญ่ชนิดละเอียด กิโลกรัมละ 25.64 บาท แต่หลังเปิดเสรีพบว่าราคากระเทียมเหลือเพียงกิโลกรัมละ 18.35 บาท ส่วนกระเทียมสดเคยขายได้กิโลกรัมละ 8.54 บาท ก็เหลือเพียงกิโลกรัมละ 6.25 บาท (เบญจา ศิลารักษ์ และคณะ, 2547)

ความจริงแล้วกระเทียมจัดเป็นสินค้าเกษตรใน 23 รายการที่มีพันธะผูกพันตามข้อตกลงทางการเกษตร (Agreement on Agriculture) ปี 2538 ภายใต้กรอบ WTO ที่รัฐบาลต้องดำเนินการเปิดเสรีก่อน โดยมีเงื่อนไขว่ารัฐบาลต้องลดภาษีการนำเข้าและลดการอุดหนุนทั้งในด้านการผลิตและการส่งออก มีผลทำให้ผู้ปลูกกระเทียมต้องเผชิญกับภาวะความผันผวนของราคามาโดยตลอด ในช่วงปี 2540-2546 ราคากระเทียมแห้งเคยขึ้นสูงสุดกิโลกรัมละ 28.36 บาทเมื่อปี 2541 ตกต่ำที่สุดคือหลังการเปิดเสรีกับจีน เหลือกิโลกรัมละ 18.37 บาท ส่วนกระเทียมสดราคาสูงสุดเมื่อปี 2545 กิโลกรัมละ 8.54 ต่ำสุดหลังเปิดเสรีกับจีนเหลือกิโลกรัมละ 6 บาท

ต่อกรณีนี้ทางด้านภาครัฐซึ่งได้แก่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศลดพื้นที่ปลูกกระเทียม หอมแดง หอมหัวใหญ่ลง เนื่องจากสินค้าทั้ง 3 รายการนำเข้าจากจีนเข้ามาจำหน่ายในประเทศเป็นจำนวนมากและมีราคาถูก โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศลดพื้นที่จำนวน 52,000 ไร่ จากเดิมที่เคยมีพื้นที่ปลูกกระเทียมจำนวน 130,000 ไร่ ทั้งนี้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับค่าชดเชย หากเปลี่ยนไปปลูกไม้ดอกไม้ประดับจะได้ไร่ละ 2,500 บาท ปลูกไม้ยืนต้นจะได้ไร่ละ 2,000 บาท หากเปลี่ยนไปปลูกพืชล้มลุกจะได้ไร่ละประมาณ 1,500 บาทต่อไร่ ต่อมาเมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2547 คณะรัฐมนตรีอนุมัติงบประมาณวงเงิน 10,000 ล้านบาท เป็นระยะเวลา 10 ปี ตั้งแต่ปี 2547 เพื่อลดผลกระทบการเปิดเสรี กองทุนดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโครงสร้างเกษตร พัฒนาประสิทธิภาพการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อหน่วย ตลอดจนพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐาน

จากข้อมูลข้างต้นสามารถวิเคราะห์ได้ว่า เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมประสบกับปัญหาที่หนักหน่วงและรุนแรงยิ่งขึ้นจากผลของการทำ FTA อาเซียน-จีน ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นถึงความอ่อนแอหรือความไม่เข้มแข็งอย่างเพียงพอและยั่งยืนของเกษตรกรในการรับมือกับปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำที่เผชิญมาโดยตลอด และมีนัยแสดงถึงลักษณะการดำเนินนโยบายและรูปแบบการแก้ปัญหาของรัฐที่มีต่อเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมหลังเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน ที่ค่อนข้างเน้นมิติความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจมากกว่ามิติด้านอื่น ๆ เช่น มิติทางด้านสังคม มิติทางด้านการเมือง มิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ มิติทางด้านวัฒนธรรม เป็นต้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือยังมีคำถามเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในมิติอื่นนอกเหนือจากมิติด้านเศรษฐกิจ ที่ต้องพิจารณาให้รอบด้านเพื่อการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน

ผู้วิจัยในฐานะผู้อาศัยและทำงานอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่เพาะปลูกกระเทียมมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง โดยปลูกมากกว่า 10,000 ไร่ มีเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน เป็นจำนวนมากจึงเกิดความสนใจในการทำควาสนิพนธ์ว่าด้วย "รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในจังหวัดเชียงใหม่"

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์นโยบายและรูปแบบการแก้ปัญหาของรัฐที่มีต่อเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมก่อนและหลังเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในจังหวัดเชียงใหม่หลังเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน
3. เพื่อกำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในจังหวัดเชียงใหม่หลังเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. วิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) การจัดทำเวทีสนทนากลุ่ม (focus group) แล้ววิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ร่วมกับข้อมูลเชิงเอกสาร เพื่อค้นหาและนำเสนอรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในจังหวัดเชียงใหม่หลังเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน จากนั้นนำรูปแบบที่ได้จากการศึกษาไปขอรับฟังความคิดเห็นในลักษณะของการตรวจทานงานวิจัย (verification) และขั้นตอนสุดท้ายผู้วิจัยดำเนินการสังเคราะห์เชิงคุณภาพ (qualitative synthesis) โดยนำผลงานวิจัยตั้งแต่ 2 ชิ้นขึ้นไปมาบูรณาการหาข้อสรุปร่วมกันในเรื่องที่ศึกษา ซึ่งเป็นการพัฒนาต่อยอดจากผลงานวิจัยเดิมเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการนำเสนอผลการวิจัยและข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินนโยบายและรูปแบบภาครัฐต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในจังหวัดเชียงใหม่หลังเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน

2. การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

งานวิจัยนี้กำหนดจำแนกผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ทั้งที่จังหวัดเชียงใหม่และกรุงเทพมหานคร ได้แก่

กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน (Non-Governmental Organizations: NGOs) และกลุ่มนักวิชาการ ที่ผู้วิจัยขอสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งที่กรุงเทพมหานครและเชียงใหม่

กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน และกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เฉพาะในอำเภอดอยสะเก็ด อำเภอแม่แตง และอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ผู้วิจัยขอสัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน และกลุ่มหน่วยงานภาครัฐ เฉพาะในอำเภอดอยสะเก็ด อำเภอแม่แตง และอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ผู้วิจัยเชิญเข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม

กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน และกลุ่มนักวิชาการ ในจังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญเรื่องกระเทียมบางท่านที่กรุงเทพมหานคร ที่ผู้วิจัยนำแนวทางที่ได้จากการศึกษาไปขอรับฟังความคิดเห็น ในลักษณะของการตรวจทานงานวิจัย

สำหรับการได้มาของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกใน 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารวิชาการ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย ข้อมูลจากทางอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย เพื่อให้ได้รายชื่อบุคคลสำคัญ องค์กร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2 เมื่อได้รายชื่อบุคคลสำคัญ องค์กร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

3. การกำหนดตัวแปรที่จะศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดตัวแปรเบื้องต้นที่เป็นดัชนีชี้วัดความเข้มแข็งของเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม ได้แก่

- 1) การจัดระบบการผลิตที่สามารถลดต้นทุนการผลิต
- 2) ความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับกระเทียม
- 3) การเพิ่มแหล่งรายได้ให้มีความหลากหลาย
- 4) การจัดให้มีระบบเงินออมขึ้นในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม
- 5) ความสามารถในการมีอำนาจผลักดันรัฐหรือกลุ่มผลประโยชน์ให้ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมได้
- 6) ความสามารถในการสร้างระบบการจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม
- 7) คุณสมบัติของผู้นำและสมาชิกกลุ่ม
- 8) ความสามารถของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในการจัดระเบียบทางสังคมให้เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อ และการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
- 9) ความสามารถของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในการสร้างกลไกที่ทำให้คนมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม
- 10) ความสามารถของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในการจัดระเบียบทางสังคมเพื่อขจัดปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรง หรือภาวะวิกฤตที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้
- 11) ความสามารถของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในการจัดระบบสวัสดิการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการจำเป็นที่อาจเกิดขึ้น
- 12) การพึ่งพาตนเอง
- 13) นโยบายของรัฐที่มีผลต่อกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม
- 14) การสนับสนุนจากหน่วยงานและบุคคลภายนอก

4. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยแนวทางการวิเคราะห์เชิงเอกสาร แบบบันทึกข้อมูล แบบ/แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบบันทึกการประชุม แบบบันทึกการสังเกต ประเด็นในการสนทนากลุ่ม แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบบันทึกการรับฟังความคิดเห็นจากการตรวจทานงานวิจัย เครื่องบันทึกเสียง และเครื่องบันทึกภาพ

ในส่วนของแบบ/แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก ประเด็นในการสนทนากลุ่ม แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบบันทึกการรับฟังความคิดเห็นจากการตรวจทานงานวิจัย ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษางานวิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือก่อนนำไปใช้ในงานวิจัยจริง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีความครบถ้วนสมบูรณ์ สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยกำหนดข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาไว้ 2 ประเภท จำแนกตามแหล่งที่มาของข้อมูลคือ

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary data)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม ได้แก่ การศึกษาดูกระบวนการในการปลูกกระเทียมของเกษตรกรในพื้นที่ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดทำเวทีสนทนากลุ่มถึงนโยบายรัฐและรูปแบบต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในจังหวัดเชียงใหม่หลังเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน ซึ่งมีรายละเอียดครอบคลุม 3 ประเด็น คือ ประเด็นนโยบายและรูปแบบการแก้ปัญหาของรัฐต่อเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมหลังเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน ประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในจังหวัดเชียงใหม่หลังเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน และประเด็นรูปแบบที่เหมาะสมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในจังหวัดเชียงใหม่หลังเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data)

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากที่มีผู้ทำการเก็บรวบรวมหรือเรียบเรียงไว้แล้ว อาทิ เอกสารทางวิชาการ นโยบายภาครัฐ รูปแบบและมาตรการในการแก้ปัญหา ระเบียบ คำสั่ง รายงาน งานวิจัย สถิติ บทความ สิ่งพิมพ์ หนังสือ ตำรา ข้อมูลเผยแพร่ทางเว็บไซต์เกี่ยวกับเหตุการณ์และผลกระทบที่เกิดขึ้น งานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกัน รวมถึงเอกสารรวบรวมบทคัดย่อของงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการคิดวิเคราะห์ตลอดจนอ้างอิงในการทำวิจัย

6. การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิมาทำการวิเคราะห์ภายใต้วิธีการที่สำคัญ คือ การจำแนกและจัดระบบข้อมูล (typology and taxonomy) การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (analytic induction) การเปรียบเทียบเหตุการณ์ (constant comparison) การวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงเนื้อหา (content analysis) การวิเคราะห์สาเหตุและผล (cause and effect analysis) การสร้างจินตนาการเชิงสังคมวิทยา (sociology imaginary)

เนื่องด้วยงานวิจัยนี้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่เน้นการใช้อัตวิสัย (subjectivity) ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลและสิ่งที่ค้นพบแบบสามเส้า (triangulation) เพื่อเป็นแนวทางยืนยันความเที่ยงตรง (validity) และความเชื่อถือได้ (reliability) ของข้อมูลและสิ่งที่ค้นพบ โดยแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการ (methodological triangulation) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (theory triangulation) การตรวจสอบสามเส้าด้านสหวิทยาการ (interdisciplinary triangulation) และการตรวจสอบสามเส้าด้านผู้ทบทวน (reviews triangulation)

6.2 การสังเคราะห์งานวิจัย

การสังเคราะห์งานวิจัยนี้เป็นการสังเคราะห์เชิงคุณภาพ (qualitative synthesis) โดยนำผลงานวิจัยตั้งแต่ 2 ชิ้นขึ้นไปมาบูรณาการหาข้อสรุปร่วมกันในเรื่องที่ศึกษา ซึ่งเป็นการพัฒนาต่อยอดจากผลงานวิจัยเดิม การสังเคราะห์งานวิจัยมีขอบเขตการดำเนินงานครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ 1) การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี หลักการของศาสตร์ 2) การสังเคราะห์ระเบียบวิธีวิจัย และ 3) การสังเคราะห์ข้อค้นพบจากผลงานวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอ PMCAT Model ซึ่งประกอบด้วย การพิจารณาใน 5 มิติ เพื่อเป็นรูปแบบในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในจังหวัดเชียงใหม่หลังเปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

P=Public Sector Dimension (มิติภาครัฐ) หมายถึง มิติที่พิจารณาถึงภาครัฐใน 2 แนวทางหลัก ได้แก่ การมีนโยบายที่ชัดเจน ทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งการปรับมุมมองและทัศนคติของภาครัฐที่มีต่อสถานภาพเกษตรกรและเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม และการเน้นการมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมและผู้มีส่วนได้เสียอื่นในทุกขั้นตอนของวงจรรายนโยบาย

M=Middleman Dimension (มิติพ่อค้าคนกลาง) หมายถึง มิติที่พิจารณาถึงพ่อค้าคนกลางว่าด้วยแนวทางการสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นแก่พ่อค้าคนกลาง

C=Consumer Dimension (มิติผู้บริโภค) หมายถึง มิติที่พิจารณาถึงผู้บริโภครายย่อยว่าด้วยแนวทางการเพิ่มการรับรู้ให้กับผู้บริโภค เพื่อนำไปสู่การมีทัศนคติและค่านิยมต่อกระเทียมไทยในเชิงบวก

A=Agriculturist Dimension (มิติเกษตรกร) หมายถึง มิติที่พิจารณาถึงเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมใน 3 แนวทางหลัก ได้แก่ การสร้างให้เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมที่เข้มแข็ง การสร้างองค์ความรู้ว่าด้วยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริกับเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม และการสร้างกระบวนการเรียนรู้กับเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม

T=Transformer Dimension (มิติผู้แปรรูป) หมายถึง มิติที่พิจารณาถึงผู้แปรรูปว่าด้วยแนวทางการสร้างแรงจูงใจผู้แปรรูปให้เพิ่มสัดส่วนในการรับซื้อกระเทียมไทย

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอ PMCAT Model เพื่อเป็นรูปแบบในการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วย การพิจารณาใน 5 มิติ คือ P=Public Sector Dimension (มิติภาครัฐ) M=Middleman Dimension (มิติพ่อค้าคนกลาง) C=Consumer Dimension (มิติผู้บริโภค) A=Agriculturist Dimension (มิติเกษตรกร) และ T=Transformer Dimension (มิติผู้แปรรูป)

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์ แบ่งออกเป็น

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ภาครัฐต้องลดมุมมองเรื่องของการให้" ที่เน้นแก้ปัญหาเฉพาะหน้าตรงปลายเหตุ และเพิ่มมุมมองเรื่องของการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม" เพื่อเป็นเสมือนเกราะป้องกันหรือภูมิคุ้มกันอย่างยั่งยืน

2) ภาครัฐต้องตั้งปณิธานไว้อย่างแน่วแน่และมั่นใจว่า จะดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมให้เกิดขึ้นจริงให้ได้ ภายใต้การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน กระทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ สามารถนำ PMCAT Model ไปปรับใช้เพื่อร่วมกันเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในจังหวัดเชียงใหม่

2) การนำรูปแบบนี้ไปสู่การปฏิบัติให้ได้ผลอย่างแท้จริง ภาครัฐต้องเน้นกระบวนการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในทุกขั้นตอนของวงจรรายนโยบาย รวมทั้งเรียนรู้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นร่วมกันอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

3) ภายหลังสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในจังหวัดเชียงใหม่เป็นผลสำเร็จแล้วในระดับหนึ่ง ควรดำเนินการเช่นเดียวกันในจังหวัดอื่น ๆ ที่มีเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมเพื่อขยายเครือข่ายความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ

4) การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรไทยไม่ว่าผู้ปลูกพืชผัก พืชผลไม้ ไม้ดอกไม้ประดับ พืชสมุนไพร หรือพืชอื่น ๆ สามารถนำ PMCAT Model ไปปรับประยุกต์ใช้ได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาวิจัยเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในอำเภออื่นของจังหวัดเชียงใหม่ นอกเหนือจากอำเภอดอยสะเก็ด อำเภอแม่แตง และอำเภอเวียงแหง รวมทั้งจังหวัดอื่น เนื่องจากสภาพบริบทในแต่ละพื้นที่อาจมีรายละเอียดแตกต่างกัน

2) ควรทำการศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบว่า ใครคือผู้ใช้กระเทียมไทยและใครคือผู้ใช้กระเทียมจีน เนื่องจากสามารถนำผลการวิจัยในหัวข้อนี้มาวิเคราะห์สถานการณ์กระเทียมไทยให้ได้ภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งมีผลต่อการแสวงหาช่องทางเพิ่มเติมในการช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมไทยได้

และควรทำการศึกษาวิจัยต่อยอดจากงานวิจัยของเดชารัต สุขกำเนิด และคณะ ที่พบว่าผู้บริโภคในกรุงเทพฯ และเชียงใหม่นิยมกระเทียมไทยมากกว่ากระเทียมจีน โดยทำการศึกษาต่อในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อดูว่าได้ผลการศึกษาที่สอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร

3) ควรทำการศึกษาวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบว่า ผู้แปรรูปกระเทียมทั้งหมดในภาพรวมใช้กระเทียมไทยในสัดส่วนเท่าไร และกระเทียมไทยที่ใช้นั้นซื้อมาจากที่ใด เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญประกอบการกำหนดนโยบายและวางแผนต่อไป

4) สำหรับรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในมิติต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ มิติเกษตรกร มิติภาครัฐ มิติพ่อค้าคนกลาง มิติผู้แปรรูป และมิติผู้บริโภค ควรทำการศึกษาวิจัยต่อในเชิงปฏิบัติการจริง โดยยึดหลักการให้ผู้ที่มีส่วนได้เสียเรื่องกระเทียมโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียม ได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการทั้งร่วมคิดและร่วมทำ มิใช่ให้มีส่วนร่วมแค่บางขั้นตอนเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อทำให้สิ่งที่วางแนวทางเอาไว้แล้วสามารถบังเกิดผลอย่างแท้จริงในทางปฏิบัติ

5) ควรทำการศึกษาวิจัยต่อเพื่อค้นหารูปแบบการจัดโครงสร้างองค์การที่เหมาะสมในการนำนโยบายสาธารณะที่มีความสอดคล้องกับ PMCAT Model ไปปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุดในการปฏิบัติจริงแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

เอกสารอ้างอิง

เบญจมา ศิลารักษ์ และคณะ. (2547). การค้าเสรีไทย-จีน ใครเก็บเกี่ยวผลประโยชน์. ค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2551,

จาก http://www.ftawatch.org/autopage1/show_page.php?t=9&s_id=6&d_id=6

ยุทธศาสตร์การจัดทำ FTA ของไทย. (2551). ค้นเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2551, จาก [http://www.thaifita.com/](http://www.thaifita.com/ThaiFTA/Home/strategy/tabid/52/Default.aspx)

[ThaiFTA/Home/strategy/tabid/52/Default.aspx](http://www.thaifita.com/ThaiFTA/Home/strategy/tabid/52/Default.aspx)